

ΗΠΕΙΡΟΤΙΚΑ

ΧΡΟΝΙΚΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΤΥΠΩΘΕΝ ΚΑΙ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ
ΠΡΟΕΛΘΩΝ ΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΕΠΥΡΙΔΩΝΟΣ ΒΛΑΧΟΥ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ, ΔΕ ΤΩΝ ΗΠΕΙΡΩΤΩΝ
ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ ΒΙΖΟΥΚΙΔΟΥ
ΕΝ ΒΕΡΟΛΙΝΩ,
ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΑΝΑΓΝΟΣΤΟΠΟΥΛΟΥ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΑΛΚΙΒΙΑΔΟΥ ΚΟΝΤΟΠΑΝΟΥ
ΕΝ ΙΩΑΝΝΙΝΟΙΣ

ΕΝ ΙΩΑΝΝΙΝΟΙΣ
ΕΝ ΤΗ, ΙΕΡΑ, ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΙ

ΕΤΟΣ ΤΡΙΤΟΝ
1928

Ε.Υ.Δ. της Κ.Τ.Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑ

ΚΩΝ. Χ. ΣΚΕΝΔΕΡΗ, *Ἱστορία τῆς ἀρχαίας καὶ συγχρόνου Μοσχοπόλεως*, ἐκδοσις δευτέρα ἐπηξημένη (μετὰ πολλῶν εἰκόνων), ἐν Ἀθήναις, τύποις Ι. Βάρτσου, 1928. Σελ. 136, εἰς 8ον, Δρ. 50 (ἔσωτερ.), δολ. 1 (ἔξωτερ.).

Ἡ Ἠπειρος ὑπῆρξεν ἡ πολυπαθεστάτη τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν, ἀλλὰ καὶ ἡ παρασχούσα διὰ τῶν φιλοπατρίδων τέκνων αὐτῆς τὰς μεγίστας εἰς τὸ ἔθνος ὑπηρεσίας. Δικαίως ἀπεκλήθη εὐανδρος. Δυστυχῶς ὁμοίως ἡ Ἠπειρος ὑπῆρξεν ἡ ἀπὸ πάσης ἀπόψεως ἥμιστα ἐρευνηθεῖσα ἑλληνικὴ χώρα. Καλὴν πλήρη ἱστορίαν αὐτῆς δὲν ἔχομεν. Ἄλλὰ καὶ περὶ τῶν τμημάτων τῆς Ἠλείρου καὶ περὶ τῶν καθ' ἕκαστα ἡπειρωτικῶν πόλεων, πολιχνῶν καὶ κωμῶν ἐλάχισται σχετικῶς ὑπάρχουσι μονογραφίαι. Καὶ εἶναι αὐταὶ ἀπαραίτητοι πρὸς συγκέντρωσιν τῆς ἐπὶ μέρους ὕλης, ἥτις θὰ χρησιμεύσῃ εἰς τὸν μέλλοντα ἱστορικὸν τῆς Ἠλείρου πρὸς εὐκοπωτέραν συγγραφὴν τελείας, κατὰ τὸ ἐφικτόν, ἡπειρωτικῆς ἱστορίας.

Ὅτι εἰς προγενεστέρους χρόνους, ἐπὶ τουρκοκρατίας, τοιαῦται μονογραφικαὶ μελέται δὲν ἤχθησαν εἰς φῶς, δὲν εἶναι ἀξιὸν ἀπορίας, καθότι τότε καὶ εἰς τὴν συγγραφὴν καὶ εἰς τὴν δημοσίευσιν τοιούτων πονημάτων κλεισθ' ὅσα παρενεβάλλοντο κωλύματα, ὧν τὸ ἔσχατον ἀλλ' οὐχὶ καὶ τὸ ἐλάχιστον ἦτο ἡ καχύποπτος καὶ αὐστηρὰ τουρκικὴ λογοκρισία. Διὰ τοῦτο ὑπῆρξαν ἀξιοὶ πολλοῦ ἐπαίνου οἱ παρὰ τὰ προσκόμματα ταῦτα ἐπιχειρήσαντες τότε νὰ γράψωσι τὴν ἱστορίαν τῆς γενετήρας αὐτῶν ἢ καὶ ἄλλων ἡπειρωτικῶν τόπων, πρὸς οὓς εἶχον ἰδιαιτέρους δεσμούς, καὶ δημοσίευσαντες τὰ σχετικὰ αὐτῶν μελετήματα.

Εἰς τὴν τάξιν τῶν λογίων τούτων ἀνήκει καὶ ὁ Κωνσταντῖνος Σκενδέρης, ὅστις πρὸ εἰκοσιπενταετίας ἐδημοσίευσεν τὸ πρῶτον ἐν τῷ «Ταχυδρόμῳ» τῆς Κωνσταντινουπόλεως (11. 7. 1903) καὶ εἶτα εἰς αὐτοτελὲς τεῦχος συνοπτικὴν «Ἱστορίαν τῆς ἀρχαίας καὶ συγχρόνου Μοσχοπόλεως» (ἐν Κορυτσᾷ, 1905), ἥτις ἐκδίδεται νῦν τὸ δεύτερον, ἐπηξημένη κατὰ τὸ κείμενον καὶ τὰς εἰκόνας.

Εἶναι γνωστὸν τοῖς πολλοῖς ὅτι ἡ Μοσχόπολις ὑπῆρξεν ἐστία φωτοβόλος τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων καὶ τῆς ἐθνικῆς μορφώσεως, ἀποκτήσασα τὸ δεύτερον ἐν Τουρκίᾳ τυπογραφεῖον (κατὰ τὸ 1720· τὸ πρῶτον εἶχεν ἰδρυθῆ ὑπὸ τοῦ Μεταξᾶ ἐπὶ τοῦ μεγαλεπηβόλου Πατριάρχου Κυρίλλου τοῦ Λουκάρεως ἐν Κωνσταντινουπόλει) καὶ σχολὴν ἀνωτέραν ἑλληνικῆς

παιδείας, τὴν *Νέαν Ἀκαδημίαν*. Καὶ τὰ γεγονότα ταῦτα εἰς δὲν ὑφίσταντο, καὶ μόνον διότι ἡ Μοσχόπολις ὑπῆρξε πατρὶς πολλῶν λογίων ἀνδρῶν, ὡς ὁ Δημήτριος Πάμπερης καὶ ὁ Κωνσταντῖνος Τζεχάνης καὶ οἱ λατροφιλόσοφοι Κωνσταντῖνος Ζουπὰν καὶ Ἰωάννης Ἀδάμης, καὶ διαπρεπῶν κληρικῶν, ὡς ὁ Γρηγόριος Κωνσταντινίδης, ὁ τοῦ τυπογραφείου Ἰδρυτής, καὶ ὁ κολὺς ἀρχιεπίσκοπος Ἀχριδῶν Ἰωάσαφ, καὶ μεγάλων εὐεργετῶν τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους, ὡς οἱ Σίτσι, θὰ ἦτο ἀξία νὰ τύχη εἰδικῆς ἱστορικῆς ἐρεῦνης.

Ὁ Κωνσταντῖνος Σκενδέρης ἱστορεῖ τὰς κατὰ καιροὺς τύχας τῆς Μοσχοπόλεως, τοὺς εὐτυχεῖς καὶ δυσχειμέρους αὐτῆς χρόνους, ποιεῖται μνείαν τῶν κατὰ τὴν ἐκπαιδευτικὴν καὶ φιλανθρωπικὴν καὶ ἐμπορικὴν δρασίαν τῶν Μοσχοπολιτῶν καὶ περιγράφει ζωηρῶς μετὰ φιλοπάτριδος πόνου τὰς δύο καταστροφὰς τῆς ὠραίας καὶ φιλομούσου ἡπειρωτικῆς πόλεως ὑπὸ τῶν ἀγρίων Τουρκαλθανικῶν σιφῶν, τὴν μερικὴν κατὰ τὴν ἀνοιξιν τοῦ 1769 καὶ τὴν καθολικὴν κατὰ Ὀκτώβριον τοῦ 1916. Τὸ ἔργον τοῦ Σκενδέρη περιέχει ὁμῶς καὶ λίαν διαφερούσας παρεκβάσεις, ὡς περὶ τῶν τυχῶν τῆς περιφήμου ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχριδῶν, περὶ ἐτέρων ἀκμασασῶν περὶ τὴν Μοσχόπολιν πόλεων, περὶ τῶν ἐν τῇ ὀρθοδοξίᾳ ἐν κρυπτῷ ἐμμεινάντων ψευδομουσουλμάνων Σπαθιωτῶν, περὶ τοῦ βορειοηπειρωτικοῦ ἀγῶνος καὶ ἄλλων τινῶν ζητημάτων. Ταῦτα πάντα καθιστῶσι τὴν συγγραφὴν ὠφέλιμον τοῖς πολλοῖς καὶ εὐχάριστον ἀνάγνωσμα. Λίαν πενιχρὰ δυστυχῶς εἶναι τὰ κεφάλαια περὶ γλώσσης, ἠθῶν καὶ ἐθίμων καὶ ἑορτῶν καὶ ἐν γένει ἡ γλωσσικὴ καὶ λαογραφικὴ ὕλη, ἧτις ἀποτελεῖ πολὺτιμον στοιχεῖον διὰ τὴν ἐπιστημονικὴν ἐρευναν καὶ μελέτην. Εὐχομαι ὅπως ὁ φιλότιμος συγγραφεὺς εὐτυχῆσῃ νὰ συμπληρώσῃ ἐν τρίτῃ ἐκδόσει τὰ κενὰ ταῦτα καὶ ἄλλας τυχὸν ὑπαρχούσας μικρὰς ἐλλείψεις, στοιχῶν τῷ παραδείγματι τοῦ Νικολάου Νίτσου, ὅστις πλουσιώτερον ἀπὸ τῶν εἰρημένων ἀπόψεων παρέχει ἡμῖν ὕλικόν ἐν τῇ περὶ τῆς γενετήρας αὐτοῦ, τῆς ἡπειρωτικῆς κόμης τοῦ Τσαμαντᾶ, καλῇ μονογραφίᾳ. (Βλ. περὶ αὐτῆς κρίσιν τοῦ Χρίστου Ι. Σούλη ἐν «Ἡπ. Χρ.» Β' 3, σελ. 315—27).

Τὸ παράδειγμα τῶν ἀνδρῶν τούτων συνιστῶμεν ἐκθύμως καὶ τοῖς λογίοις Ἠπειρώταις πρὸς μίμησιν. Ἄς ἱστορήσῃ ἕκαστος κατὰ τὸ μέτρον τῶν ἰδίων δυνάμεων καὶ τῶν ἐνόντων βοηθημάτων τὰς τύχας τῆς ἰδίας γενετήρας. Ἐχομεν ἀνάγκην τῶν πρώτων τούτων ὑλῶν διὰ τὸ μέγα οἰκοδόμημα τῆς Ἠπειρογνωσίας. Ἐμπρὸς λοιπόν, καλοὶ καὶ φιλότιμοι Ἠπειρῶται. Ἡ πατρὶς ζητεῖ τὴν συμβολὴν ὑμῶν. Τύχη ἀγαθῇ! Καθ' δύναμιν ἔρδειν καὶ Θεῷ ἔστι φίλον.

Ἐν Βερολίῳ, κατὰ Μάιον τοῦ 1928.

Π. Κ. Βιζουνίδης